

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
Газета «Краєзнавство. Географія. Туризм»

ПРИРОДНО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ ТА СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ КОМПЛЕКСИ РЕГІОНІВ: ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ, СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої
70-річчю від часу утворення Луганської області*

*27 – 29 травня 2008 року,
м. Луганськ*

Луганськ
«Альма-матер»
2008

УДК 911.001

ББК 65.04

П 77

П 77 Природно-територіальні та суспільно-географічні комплекси регіонів: історія формування, стан, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від часу утворення Луганської області. 27 – 29 травня 2008 р., м. Луганськ / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ: Альма-матер, 2008. – 199 с.

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук Г. І. Денисик,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
кандидат геогр. наук, доктор пед. наук Л. І. Зеленська,
доктор геогр. наук С. І. Іщук,
доктор геогр. наук Ж. М. Матвіїшина,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов.

У збірнику висвітлено актуальні проблеми досліджень природно-територіальних та суспільно-географічних комплексів України, а також суміжних регіонів Російської Федерації. Окремі статті присвячені питанням теоретичної географії та методики викладання географії.

УДК 911.001

ББК 65.04

Тексти подаються мовою оригіналу
та в редакції авторів

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 25.04.2008 р.)*

© Колектив авторів, 2008

© Альма-матер, 2008

I. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

Шищенко П.Г., Олійник Я.Б., Дмитрук О.Ю. Діяльісний підхід у розвитку вищої базової географічної освіти в Україні	3
Денисюк Г.І. Регіональні природничо-географічні дослідження	8
Доценко А.І. Проблеми географічного українознавства у контексті українізації поселень Донбасу	9
Зеленська Л.І. Сценарій підготовки екскурсиводів в регіоні (на прикладі Дніпропетровської області)	11
Іщук С.І., Гладкий О.В. Особливості застосування концепції твк та промислових кластерів при дослідженні промислово-агломераційних утворень	12
Ковальчук І.П., Євсюков Т.О. Геоінформаційно-картографічне моделювання соціально-економічних проблем землекористувань	16
Матвійшина Ж.М., Пархоменко О.Г. Палеопедологічні дослідження захисного валу раннього залізного віку на Черкащині	19
Немець Л.М., Вірченко П.А. Суспільно-географічний аналіз підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у Харківській області за роки незалежності	23
Сивий М.Я. Методологічні підходи до вивчення мінерально-сировинних ресурсів	26
Толчів О.Г. Етапна еволюція географічних парадигм: землеопис –землезнавство – конструктивна географія – планування територій	29
Єфименко В.І., Слоньова Т.І. Луганщина: 70 років соціально-економічного розвитку	30

II. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Белоусова Н.В. Сучасна водогосподарська ситуація в Луганській області та проблеми водокористування.....	33
Бондаренко Ю.Г. Історичні аспекти створення і дослідження природно-заповідних об'єктів	34
Василієнко Т.А. До історії вивчення мінерально-сировинної бази Кривбасу	37
Галамай Ю.С. Способи відновлення териконівих ландшафтів	40
Исаева Р.Я., Курдюкова О.Н. Охрана лекарственных растений Луганской области	41
Кармазиненко С.П. Макро- і мікроморфологічні особливості чорноземів звичайних південних в межах степової зони України	42
Кисельова О.О. Геологічні чинники розвитку яружної ерозії на Донецькому кряжі	45
Кисельова О.О. Інформаційний потенціал топографічних карт для вивчення яружної ерозії	47
Кисельов Ю.О., Пічугіна І.В. Еколого-економічне районування території Донбасу у світлі сьогодення	48
Кокус В.В. Внесок краєзнавчих осередків Поділля у розвиток зоологічних досліджень краю в 20-х-30-х роках ХХ ст.	50
Конопов Ю.И., Лопатина Е.Ю., Марушкевич М.Т. Ювенилизация земной поверхности и ее значение	53
Крамчанников Н.Н. Геоэкологические проблемы Белгородского водохранилища в условиях антропогенного пресса и основные пути оптимизации его природопользования	55
Лобанова Н.А. Природно-экологические закономерности развития равнинно-степных ландшафтов Волгоградской области	58
Нейман А.М. Методика складання атласу хмар	60
Совгіра С.В., Берчак В.С. Урочище „Княгиня”: просторово-часовий аспект	61
Талах О.В. Гіпсографічна крива Луганської області	62
Удовиченко Н.И. Местонахождения палеогеновых позвоночных Луганской области 63	
Чеболда І.Ю. Потенціал лісових ресурсів сталого розвитку	66
Седов С.А. Перспективи розвитку краєзнавчого туризму в Луганській області	69

III. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Аляев В.А., Аляева О.Е. О роли населения в хозяйственном развитии Волгоградской области в конце XIX-XX вв.	71
Афанасьев О.Е. Концептуальні засади дослідження топонімічної атрактивності території міста	74
Барановський М.О. Депресивність промислових регіонів (на прикладі Луганської області)	76
Бацманова Л.С. К вопросу об эффективности реструктуризации угольной отрасли в старопромышленном регионе – Луганщине	79
Васильева Л.Д., Молодецкии А.Э. Сергеевка и Албена: сравнение рекреационного потенциала курортов Украины и Болгарии	81
Воловик Л.М. Суспільно – географічні дослідження впливу столиці на периферійні райони	84
Гененко И.А., Корнилов А.Г., Пирогова И.В. Оптимизация общественного природопользования сельских населенных пунктов Белгородской области (на примере с. Зинаидино Ракитянского района)	87
Гришюк Д.Ю., Бугай Ю.О. Суспільно-географічні аспекти реалізації регіональної політики у форматі досвіду держав ЄС	89
Гринюк Т.А., Молзовий А.А. Маркетингово-географічні дослідження як новий науково-прикладний напрям суспільної географії	90
Деточенко Л.В. Особенности развития международного туризма в Африканском регионе	91

Єфименко В.І., Фетисова Н.М., Михайличенко А.І. Регіональний аналіз стану здоров'я населення (на прикладі Краснодонського регіону)	94
Заваріка Г.М. Трансформація сільського розселення населення Луганської області	96
Зуб Л.В. Шляхи подолання депопуляції населення у регіоні (на прикладі Тернопільської області)	98
Кисельов Ю.О. „Нова географія” Е. Банзе та геософія А. Піскозуба: спроба порівняльного аналізу	100
Ковальова Є.М. Деякі аспекти стану здоров'я населення Донецької області	101
Кононов Ю.И. Значение территориальной организации для контроля и регулирования состояния природно-производственных систем Донбасса	103
Корнус А.О., Корнус О.Г. Демографічний потенціал Луганської області та його частка у демографічному потенціалі північно-східного регіону України	104
Кошелюк В.А. Проблеми соціально-економічного розвитку промислових областей України, як відображення недосконалої функціонально-територіальної структури господарства	107
Кузищин А.В. До питання періодизації соціально-географічних досліджень в Україні	108
Літинська О.М. Функціонування регіонального ринку продовольчих товарів	110
Логвин М.М. Сучасна демографічна поведінка населення та духовне середовище	112
Макогон А.Е. Современные проблемы функционирования предприятий угольной промышленности в Луганской области (на примере шахты «Красный партизан»)	116
Мариняк Я.О. Розвиток та сучасний стан готельного бізнесу в Україні	119
Мартынюк А.А., Мартынюк А.М. Международный туризм в системе внешнеэкономических связей	122
Магросов В.Д., Гаврюшенко Г.В. Проблеми визначення критеріїв депресивності територій	125
Мельник І.Г., Гасвеська Н.С. Демографічні фактори внутрішньорегіональної диференціації бідності в Луганській області	128
Микитюк В.М. Сільська місцевість: суть та основні чинники розвитку	131
Молодцевский А.Э., Царук Л.О. Рекреационно-туристические возможности развития молодого города Причерноморья	132
Моргунова О.В. Особенности формирования и функционирования системы рыбного прудового хозяйства	134
Моштакова Н.В. Деякі особливості географії культури (на прикладі Луганської області)	136
Олійник Т., Белусова Н.В. Загальна характеристика захворюваності у Марківському районі Луганської області	138
Паньків Н.М. Транспортна інфраструктура гірських районів львівської області	140
Пилипенко Г.П., Суворовська О.Л. Ризики при інтенсифікації використання агроландшафтів	142
Початков А.А. Динамика и территориальные различия автодорожной сети Воронежской области	143
Пуригіна Ю. Територіальні й структурні особливості стану здоров'я населення Луганської області	146
Руніца О.І. Санаторно-курортна мережа регіону та її дослідження (на прикладі Тернопільської області)	147
Савюк О.Ю. Суспільно-географічні аспекти вимірювання та аналізу якості життя сільського населення Одеського регіону	149
Сажнева Н.М., Сажнев М.Л., Арсененко А.І., Орловська Т.О., Сорокіна Ц.В. Передумови розвитку рекреації в Україні в ХХ столітті	151
Сердюк А.М. Ринкова інфраструктура в системі агропромислового виробництва	154
Слоньова Т.І., Чикіна Ю.Ю. Місце і роль обласного центру у суспільно-географічному комплексі Луганщини	155
Тітенко З.В. Суспільно-географічні підходи до адміністративного реформування на рівні сільських територіальних громад	157
Холявчук Д.І. Природне різноманіття долини середнього Дністра як передумова рекреаційної діяльності	159
Шевченко М. Некоторые аспекты инновационного процесса в хозяйственном комплексе Луганской области	161
Ширшов А.Ф. Эколого-географические проблемы железнодорожного транспорта Волгоградской области	162
Яворська В.В. Особливості впливу статтево-вікової структури населення на формування геодемографічних процесів регіону	164
Янковська Л.В. Гідрологічні заповідні об'єкти Тернопільської області та їх рекреаційне значення	166
Яснок Т.Є. Суспільно-географічні основи інтегрального вивчення паливно-енергетичного комплексу України	169
Гавриленко О.П. Промислові геотехсистеми лісостепу України та шляхи їх оптимізації	171
IV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	
Бурлаченко К.В., Слоньова Т.І. Освітній комплекс Луганщини за 70 років розвитку: динамічні та структурні зміни	175
Гринюк Т.А., Буткалюк К.О. Педагогічні кадри у світовому освітньому середовищі і функціонування ринку праці	177
Ештокин А.Н. Обработка угловых измерений в замкнутом геодезическом ходе с помощью электронных таблиц Microsoft Excel	179
Михайлова Н.М. Екологічне виховання школярів як складова роботи гуртків еколого-натуралістичного напрямку при географічному пізнанні рідного краю	183

Сорокина Г.А. Экологическое образование специалистов сферы туризма как составная часть их специальной подготовки	184
Ступникова А.Д. Практические работы как средство формирования ключевых компетенций учащихся	185
Тімець О.В. Сучасні тенденції розвитку географічної освіти в зарубіжжі	187
Трегубенко О.М. Про необхідність історико-педагогічного аналізу розвитку географічної освіти в Україні ..	189
Филипенко Т.А. Применение проектных технологий на уроках географии	189
Часнікова О.В. Організаційно-педагогічні умови розвитку фахової компетентності з основ економіки вчителів географії в післядипломній освіті	191
Шевчук С.М. Географічне джерелознавство	194

—
П
—

організацію забезпечення насінництвом та племінним тваринництвом, підвищення кваліфікації керівників та фахівців агровиробництва.

Основні завдання інформаційно-консультаційного центру полягають у: аналізі соціально-економічних відносин в АПВ та підготовка пропозицій виконавчим органам влади; розробці пропозицій до ефективного використання ґрунтово-кліматичного потенціалу, техніки, матеріально-технічних, трудових та фінансових ресурсів, технологій у землеробстві і тваринництві; виробництві та реалізації насіння вищих репродукцій та садивного матеріалу сільськогосподарських культур; вирощуванні і реалізації племінної худоби і птиці; організації демонстраційних полігонів, виставок, аукціонів тощо [3].

Велика увага приділяється експериментальному впровадженню сучасних технологій з урахуванням реалізації «Комплексної програми розвитку сільського господарства Запорізької області у 2004 - 2005 роках та на період до 2010 року». У зв'язку з цією програмою науковим центром розроблені галузеві програми: «Зерно», «Соняшник», «Корми», «Садівництво», «Насіння», «Родючість» з розвитку тваринництва технічної і кадрової політики. До виконання даної програми залучені в регіоні 11 наукових установ, які забезпечили підвищення виробництва сільгоспродукції всіх категорій господарств на 33,6%.

Вдосконалення законодавчого інформаційно-консультаційного забезпечення віддзеркалюється у Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17 червня 2004 року, що сприяє координації роботи наукових установ центру закладів аграрної освіти та органів управління сільським господарством регіону.

Інституційні перетворення ринкової інфраструктури АПВ спрямовані на розвиток інноваційної діяльності, наукового та інформаційного забезпечення, що виступає з одного боку, як частка механізму державного управління, а з іншого, як підприємницька структура, що сприяє інституціоналізації в сільському господарстві.

Таким чином, законодавче забезпечення аграрної реформи здійснюється повільними темпами, що призводить до появи низки проблем: попит на внутрішньому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства; пропозиція сільськогосподарських товаровиробників нестабільна і далеко не повністю задовольняє нормативний рівень споживання; цінова ситуація на внутрішньому аграрному ринку несприятлива для розвитку вітчизняного агровиробництва.

Література

1. Закон України «Про наукове та інформаційне обслуговування системи інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 69.
2. Коваль Я.В., Антоненко І.Я. Регіональна економіка (навчальний посібник). – К.: 2005. – 268с.
3. Крижачківський М.Л. Наукове забезпечення аграрної реформи на шляху до соціально орієнтованих ринкових умов на регіональному рівні / Економіка АПК. – 2004. - № 8. - С. 6 – 9.
4. Ткач А.А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: Монографія / НАН України. Об'єднаний інститут економіки. – К., 2005. – 295с.

Т.І. Слопова, доц., к. т. н.; Ю.Ю. Чукіна, магістрантка;
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

МІСЦЕ І РОЛЬ ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ У СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ЛУГАНЩИНИ

У суспільно-географічному вивченні систем розселення значна роль належить багатофункціональним містам, особливо тим, які виконують провідні функції по відношенню до свого оточення, займають центральне місце у територіальних системах.

Місто Луганськ є найбільш численним за людністю та найбільшим промисловим центром Луганщини. Це одне з наймолодших обласних міст в Україні, адже через 2 роки він буде відзначати тільки своє 215-ти річчя [3, с.524; 5, с.224].

Заснування Луганська більшість дослідників пов'язують з початком будівництва на півдні Російської імперії, у долині річки Лугані, чавуноливарного заводу, яке розпочалося після підписання відповідного указу Катерини II у 1795 році. Звичайно, що ця місцевість тоді не була зовсім безлюдною, ще з середини XVIII століття тут виникають сторожеві поселення і невеликі села. Але, саме спорудження заводу обумовило подальший розвиток і зростання майбутнього міста над Луганню.

Після введення до ладу чавуноливарного заводу поселення Луганський завод, яке з 1882 року було перетворене на місто Луганськ, стає важливим промисловим, торгівельним і транспортним центром на півдні Росії. Новий поштовх в індустріальному розвитку відбувається у кінці XIX століття, коли тут споруджуються паровозобудівний завод Гартмана та інші промислові новобудови. На рубежі XIX - XX століть Луганськ вже стає значним індустріальним містом півдня Російської імперії, центром Луганської округи. Значно зростає чисельність його населення. Воно стає важливим культурним та духовним осередком для населення прилеглих територій.

Після революційних подій та громадянської війни Луганськ починає відбудовувати своє господарство і переживає наступний етап індустріального розвитку. У роки перших п'ятирічок збільшується кількість промислових підприємств, розширюються потужності старих, зростає чисельність населення.

Після прийняття рішення у 1938 році про виділення Луганської області, Луганськ стає обласним центром. Таким чином, у передвоєнні роки промислова, транспортна, торгівельна, освітньо-культурна функції міста доповнилися і значною адміністративною.

На жаль, Велика Вітчизняна війна перервала поступальний розвиток міста. Під окупацією місто перебувало з липня 1942 року по 14 лютого 1943 року. І хоча область була повністю визволена лише восени 1943 року, у Луганську відразу після визволення почались відновлювальні роботи в усіх сферах господарства. До 1950 року промисловий потенціал міста був практично відновлений.

Період 50-70-х років став для міста часом найбільшого будівництва. Луганськ значно розширив свої межі. Формується новий архітектурний вигляд центральної частини міста, у східній частині з'являються нові житлові масиви. Активно розвивається соціальна сфера, розширюється мережа навчальних, культурно-освітніх закладів. „Серцем” міста у ті роки був тепловозобудівний завод імені Жовтневої революції – найбільше містоутворююче підприємство. Так, наприклад, у 1969 році він виробляв 93,4 % тепловозів усього колишнього СРСР. Крім значних виробничих потужностей він утримував і значну кількість об'єктів соціально-побутової та соціально-культурної сфери.

Луганськ, у широкому розумінні, – це територія міськради, до якої входять, крім, власне, міста Луганська, ще міста Щастя, Олександрівськ, смт. Ювілейне та 2 сільських населених пункти. Загальна чисельність мешканців цих поселень, становить 19,4 тис. осіб, або 3,6 % від усіх жителів Луганської міськради. Отже, це визначає домінуючу роль Луганська, не лише за питомою вагою населення, а і за його промисловими, транспортними, соціальними, адміністративними функціями.

Луганськ здавна називали «коліскою південної металургії», у багатьох публікаціях його характеризують, як один з індустріальних форпостів колишнього Радянського Союзу, значний центр важкої промисловості України [1, с.163; 2, с. 78; 5, с. 224]. На середину 80-х років XX ст. Луганськ перетворився на багатофункціональне ядро потужної індустріальної області, важливий промисловий вузол усього Донбасу. Галузеву спеціалізацію його промислового комплексу визначали такі галузі, як електроенергетика, машинобудування та металообробка. Значних масштабів розвитку досягли трубопрокатне виробництво, промисловість будівельних матеріалів, легка і харчова промисловість. Маючи єдине на Україні підприємство по випуску тепловозів, Луганськ стає монополістом у цій галузі. Тут діють великі заводи: верстатобудівний, трубопрокатний, акумуляторний, вугільного машинобудування, автоклапанів. Далеко за межами міста була відома продукція кондитерської фабрики, тонкосуконного комбінату, взуттєвої фабрики. Так, наприклад, у 1985 році остання виготовила більше двадцяти млн. пар взуття і була однією з найбільших в Україні. Продукція промислових підприємств (у валовому обсязі близько 80%) надходила в усі колишні республіки СРСР, а також у 38 країн далекого зарубіжжя. Таким чином, промисловість міста мала велике значення перш за все для великої країни, а не тільки для власного регіону.

Упродовж XX ст. відбулися значні зміни у чисельності та структурі населення Луганська. Напередодні Великої Вітчизняної війни, у порівнянні з кінцем XIX ст., його населення збільшилося майже у 11 разів. У другій половині XX ст. темпи зростання населення уповільнюються, але вони ще були досить значними. Максимальна, за всю історію міста, чисельність населення була зафіксована у 1992 р. (505,1 тис. осіб). У порівнянні з 1939 р., вона збільшилася 2,3 рази. Починаючи з 1993 р., чисельність населення Луганська починає зменшуватися і на початок 2007 року становила 466 тис. осіб [6, с. 24].

Але обласний центр залишається найбільшим міським поселенням області. Його питома вага у загальній чисельності населення Луганської області постійно збільшується. У 1939 р. вона становила 11,7 %, у 1989 р. – 17,4 %, в 2007 р. – 19,6 %. Ще вищу частку Луганськ має у чисельності міського населення області (23,3 %) [4, с.12; 6, с. 24].

Динаміка чисельності населення, характер демографічних процесів, структура населення подібні до тих, що характерні у цілому і для Луганщини. Але все ж у обласному центрі дещо менші темпи зниження чисельності населення, кращі показники природного приросту, дещо гірші співвідношення вікових груп, ніж у інших містах обласного підпорядкування. У Луганську в етнічній структурі приблизно однакова частка українців і росіян. Разом вони становлять близько 96 % всього населення. За переписом 2001 року Луганськ залишається найбільшим російськомовним містом Луганщини.

Після отримання Україною незалежності у господарському комплексі міста почали відбуватися докорінні зміни. Трансформація економічної системи, порушення економічних зв'язків призвели до катастрофічного падіння обсягів промислового виробництва у середині 90-х років (15-30 % від рівня 1990 року) і до відповідних змін у галузевій структурі господарства. Але на початку XXI ст. з'являються перші ознаки економічної стабілізації і Луганськ знову починає виходити на новий оберг свого розвитку. Але, незважаючи на динамічні і структурні зрушення 90-х років, обласному центру і сьогодні притаманні лідерські позиції у суспільно-географічному комплексі Луганщини.

Головною функціональною ланкою залишається промисловість. У Луганську зареєстрована найбільша кількість промислових підприємств області (839). У 2006 році це становило 41,5% їх загального числа у регіоні. Але, у порівнянні з початком 90-х років, спостерігається зменшення питомої ваги Луганська у промисловому виробництві області. Так, у 2006 р. за часткою у загальних обсягах реалізованої продукції Луганськ знаходився

на третьому місці в області (13,6%) після Лисичанська (32,7%) та Алчевська (21,3%). Слід зауважити, що ще у 2001 році Луганськ за цим показником був першим серед міст Луганської області. Причиною такої втрати лідерської позиції обласного центру можна вважати зростання попиту і підвищення цін на нафтопродукти (Лисичанськ), збільшення продажу, у тому числі за кордон, чорних металів (Алчевськ) та недостатню конкурентоспроможність в нових ринкових умовах продукції луганського машинобудування.

Аналіз питомої ваги Луганська у обсязі реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності в 2006 році дає можливість зробити висновок про те, що Луганськ має найвищий рівень локалізації таких галузей, як виробництво та розподіл електроенергії, газу та води (86,8%), легкої промисловості (72,5%), виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (59,8%). Луганськ займає також провідне місце серед інших промислових центрів області за обсягом реалізованої продукції машинобудування (45,9%). Луганські машинобудівники, наприклад, в 2006 році реалізували продукції у 2 рази більше, ніж робітники Стаханова, у 5 разів більше, ніж - Северодонецька і Красногору, у 10 разів більше, ніж - Первомайська [6]. Безумовно, це свідчить про те, що Луганськ ще не втратив своєї традиційної спеціалізації на машинобудуванні. Подальший розвиток цієї галузі на Луганщині потребує її значної реконструкції та реструктуризації.

У останні роки посилюється роль Луганська у системі суспільно-географічного комплексу, як провідного транспортного, торговельного, культурно-освітнього центру області. На обласний центр приходиться 61,7% загальних вантажообігу та 53,5% пасажирообігу, 72,4% студентів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації, у тому числі – 35,2% студентів ВНЗ I-II рівнів та 80,7% студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації, 10,5% бібліотек, 75% театрів, 40,3% кількості лікарів усіх спеціальностей, 72,2% обсягу реалізованих послуг, 48,6% оптового товарообігу всієї області. У Луганську найвищі серед регіонів області показники забезпеченості лікарями усіх спеціальностей, середнім медичним персоналом, лікарськими ліжками у розрахунок на 10 000 жителів [6].

Все вище сказане дає можливість зробити такі висновки:

1. Внаслідок від'ємного природного приросту населення та від'ємного сальдо міграцій, чисельність населення міста в останні роки поступово зменшується, але його питома вага, як у цілому по області, так і серед міських поселень, за період з 1939 р. по 2006 р. постійно збільшувалася.
2. Луганськ залишається найбільшим економічним центром області, хоча його питома вага у обсягах промислового продукції дещо зменшується. Посилюється роль торговельної та транспортної функцій міста.
3. Зростає роль і значення у суспільно-географічному комплексі міста соціальної сфери, особливо освітньо-культурного комплексу.

Подальший суспільно-географічний розвиток Луганська у наступні роки буде багато в чому залежати від конструктивізму законодавчої влади, уряду, органів місцевого самоврядування, від загальної соціально-економічної та політичної ситуації в країні.

Література

1. Географія Української РСР/ За ред. Пістун М.Д., Шиповича Є.Й.- К.: Вища школа, 1982. - С. 160-173.
2. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Луганська область. /Голова редколегії Тронько П.Т. -К.: 1968. - С. 66-116.
3. Ковтун В.В. Города Украины: (экономико-географический справочник).- К.: Вища школа, 1990. – 227 с.
4. Луганская область за 50 лет. Сборник статистических материалов. – Донецк: Изд-во „Статистика“, 1967. – 204 с.
5. Слоньова Т.І., Щербина Н.Ф. Ворошиловград Географічна енциклопедія України.- К.: УРЕ імені М.П.Бажана, 1989. – Т.І. – С. 224.
6. Статистичний щорічник Луганської області за 2006 рік.(Частина 2). - Луганськ: 2007. - 509 с.

З.В. Тітенко, доц., к. г. н.

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПІДХОДИ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕФОРМУВАННЯ НА РІВНІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Суспільно-географічне дослідження адміністративно-територіального устрою (АТУ) є порівняно новим, але дуже актуальним в наш час напрямом наукової діяльності і вимагає побудови відповідної методологічної та методичної бази. В суспільно-географічному розумінні АТУ представляє собою важливу ланку *раціональної територіальної організації суспільства*, втіленням її ієрархічно впорядкованої функціонально-управлінської структури. Суспільна географія розглядає територіальний зріз адміністративного реформування (АТР), який полягає у визначенні особливостей територій, головних факторів і закономірностей їх розвитку з метою визначення адміністративно-територіальних (управлінських) утворень які характеризуються